

Název: Manuál pro vedoucí pracovníky škol

Realizátor: Sykora Swiss Consulting CZ, s.r.o.
Projekt: Škola jako úřad | reg. č. CZ.1.07/1.3.49/02.0015

ŠKOLA JAKO ÚŘAD

1. Podezření na domácí násilí

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

1.1 Úvod

Ochrana obětí domácího násilí je v českém právním systému obecně zakotvena v rámci občanského práva, práva přestupkového a policejního a také v trestním zákoně.

Násilné činy jsou podle našich zákonů trestné bez ohledu na to, zda se odehrávají doma nebo na veřejnosti. Praxe ukazuje, že účinná pomoc obětem si vyžaduje zásah zvenčí a také úzkou spolupráci celé řady institucí. Obětem domácího násilí poskytuje od 1. ledna 2007 na základě zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím větší ochranu zákonná **možnost vykázat násilnou osobu ze společného obydlí** na dobu 10 dnů (§ 44–47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů). Tato doba lze opakovaně prodloužit.

Názor, že domácí násilí se vyskytuje spíše v sociálně slabších rodinách, je mýtus. **Násilí v rodině se vyskytuje bez ohledu na jakékoliv** socioekonomické, geografické, rasové, genderové či věkové **charakteristiky** zainteresovaných. V rodinách na dobré ekonomické a vzdělanostní úrovni bývá domácí násilí jen skrytější a rafinovanější. **V současné době se odhaduje počet rodin, ve kterých dochází k domácímu násilí, a to ve světě i u nás, na jednu třetinu.** Dle statistik jsou děti přítomny domácímu násilí až v **90 % případů.**

Dítě má sklony napodobovat a přejímat vzory chování rodičů. Pokud jsou děti oběťmi domácího násilí, může se u nich projevit agresivita v podobě patologického chování, např. šikany.

Důležitou úlohu ve vývoji dítěte hraje škola. Ta může sloužit nejen jako poskytovatel preventivní péče, ale v rámci formálního vzdělávání může působit na to, aby se změnil pohled na domácí násilí. **Nezbytně nutné je u dětí posilovat alternativní způsoby řešení konfliktů, než je jakékoliv násilí.** Škola je také první vnější institucí, která může rozeznat, že problém domácího násilí v rodině žáka existuje, resp. že vůbec nějaký problém existuje.

Bohužel se však dá říci, že je v této oblasti stále „**nízká gramotnost**“, a to nejen rodičů a dětí, ale i pedagogů, sociálních pracovníků, lékařů, právních zástupců, soudců i široké veřejnosti, což vede k tomu, že se v této oblasti stále dopouštíme omylů a chyb a dochází k poškozování obětí.

1.2 Teoretické vymezení

I když se v rodině vyskytne nějaký násilný incident, nemusí jít nutně o domácí násilí. Vzniká tedy otázka: „Kdy začíná domácí násilí?“ Pro identifikaci **domácího násilí** je nutná přítomnost těchto **základních znaků (a to všech současně)**:

1. **opakovaný a dlouhodobý výskyt incidentů** – přítomnost násilí fyzického, psychického, sociálního nebo ekonomického. Ojedinelý násilný akt není domácím násilím, ale může to být jeho začátek – zlomovým bodem se stává okamžik druhého útoku.
2. **násilí mezi blízkými osobami s jasným a nezpochybnitelným rozdělením rolí osoby ohrožené (oběti) a osoby násilné (pachatele)** – trvalá a neměnná diferenciací rolí. Tento znak ale nemusí být naplněn vždy, někdy může dojít k násilí i ze strany ohrožené osoby, což může být výrazem zoufalého boje proti bezmoci, nebo naopak snahou získat moc.

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

3. **neveřejnost** – probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly. I zde však **může později dojít k násilí téměř kdekoli i na veřejnosti**.
4. jako základní znak, resp. někdy pouze rizikový faktor, je uváděna **eskalace (stupňování) ve frekvenci a násilí**.

Ludmila Čírtková v dokumentu „Základní informace o domácím násilí pro pedagogy ve školách“ uvádí, že domácí násilí je, když jeden z partnerů systematicky kontroluje a napadá druhého partnera, ubližuje mu cestou fyzického násilí, psychického týrání a sociální izolace (zakazuje mu kontakty s širší rodinou, s přáteli atd.). Osoba násilníka může používat sexuálního násilí a ekonomického tlaku (nechává rodinu bez prostředků, a to i na základní potřeby). Oběť násilí začíná ztrácet autonomii (ve vztahu nemůže rozhodovat o sobě a podílet se na chodu rodiny), místo diskuze a vyjednávání, které fungují v běžných vztazích, nastupuje tvrdé diktování, vyhrožování, terorizování a násilí.

Autorka v uvedené stati uvádí hlavní rozpoznávací znaky domácího násilí:

1. projevy násilí – opakované, dlouhodobé
2. cyklus násilí (střídají se incidenty a klidové fáze), permanentní tlak
3. trvalá asymetrie (ve vztahu jsou jasně rozdělené role na osobu násilnou a na osobu ohroženou)

Je zde rovněž uvedeno rozlišení domácího násilí, a to na lehčí a těžší případy. K těžším případům je uvedeno, že mají charakter týrání oběti a jsou kriminalizované podle trestního zákoníku.

1.2.1 Slovníček pojmů

Dítě – osoba mladší 15 let.

Domácí násilí – fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí, a tím skryté mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.

Formy domácího násilí

- **fyzické násilí** – použití fyzické síly nebo její hrozby (od facek až po ohrožování bodnou nebo střelnou zbraní a útok přímo ohrožující zdraví a život). Patří sem i rafinované akty, jako je bezohlednost za volantem, opuštění osoby na nebezpečném místě nebo v nesnadné situaci, znemožnění lékařského ošetření, odpírání spánku, jídla apod.
- **psychické násilí** – vyvolávání duševního utrpení, úzkosti nebo strasti. Má podobu jak **neverbální** (např. záměrné ničení oblíbených věcí), tak i **verbální** (slovní napadání, obviňování, zakazování, citové vydírání, zpochybňování psychického stavu apod.)

POZOR

Přestože je **psychické násilí** velmi časté, mohou být některé jeho podoby závažněji propracovány do sociálně přijatelných, a proto obtížně rozeznatelných a postižitelných forem. Obtížně se prokazuje také z důvodu, že **nezanechává viditelné stopy** (jako např. podlitiny, odřeniny). Výzkumníci i terapeuti se shodují, že psychické násilí tvoří významnou součást týrání a v případě jeho dlouhodobé přítomnosti může oběť poškodit ještě více než fyzické násilí.

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

- **ekonomické násilí** – omezování přístupu k penězům, neposkytování prostředků na domácnost a děti, absolutní kontrola nad příjmy, zatajování finanční situace společné domácnosti, zneužívání věcí druhého, neoprávněné nakládání s majetkem ohrožené osoby
- **sociální násilí** – představuje zákazy nebo kontrolu kontaktu s přáteli a s rodinou, oběť je neustále kontrolována a dotazována, kde a s kým se nachází. Pachatelovým cílem je oběť sociálně izolovat, což má velký dopad na psychiku oběti. Dokazování bývá velmi složité, je třeba svědeckých výpovědí, listinných důkazů či znaleckých posudků z oblasti soudní psychiatrie a psychologie
- **sexuální násilí** – představuje agresi a zneužití partnerských vztahů v sexuální oblasti. Jedná se o snahu zcela ovládnout partnera při sexuálním styku s cílem vyvolání pocitu ponížení partnera. Všechny sexuální činy jsou na oběti vynucovány a oběť je podstupuje nedobrovolně či s nechutí. Často dochází k omezování osobní svobody oběti nebo i k jejímu znásilňování. Toto chování bývá pro oběť velmi ponižující, protože se stydí o něm mluvit a těžko se s ním svěřuje okolí nebo orgánům činným v trestním řízení

Mladistvý – osoba, která dosáhla věku 15 let, ale ještě nedovršila 18. rok věku

Násilí – záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob, které působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu

Oběť – fyzická osoba, které bylo, nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, zejména způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou.

Oběť domácího násilí

- **Přímá oběť** – proti této osobě je ze strany pachatele směřováno fyzické, psychické nebo jiné násilí.
- **Nepřímá oběť** – osoba je přítomna domácímu násilí, ovšem není proti ní násilí přímo směřováno.

Rodina – skupina osob (případně více skupin osob) navzájem spjatých pokrevními svazky, manželstvem (nebo srovnatelným právním vztahem) nebo adoptí, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí.

Rodina s narušenou funkcí – rodina z nějakého důvodu a v různé míře neplní své funkce a základní požadavky dané společenskými a právními normami.

Sociálně patologické chování – všechny projevy chování, které jsou společností klasifikovány jako nežádoucí, protože porušují sociální i morální normy a práva ostatních (např. kriminalita, záškoláctví, drogová závislost, týrání dětí apod.).

Sociálně slabá rodina – rodina s nízkými příjmy.

Syndrom CAN (syndrom týraného a zneužívaného dítěte) – soubor nepříznivých znaků v nejrůznějších oblastech zdravotního stavu a vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti; je výsledkem zejména úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči.

Týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte – jakékoliv nenáhodně, preventabilní, vědomé jednání rodiče, vychovatele nebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a jež poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, případně způsobuje jeho smrt.

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

Zvlášť zranitelná oběť

- dítě
- osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy
- oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku)
- oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní

1.2.2 Legislativní vymezení

- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů – **pozor, od 1. ledna 2015 aktualizace**
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů – **pozor, od 1. ledna 2015 aktualizace**
- Zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 200/1990 Sb., České národní rady o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů – **pozor, od 1. ledna 2015 aktualizace**
- Zákon č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Úmluva o právech dítěte
- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykazání
- Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Ústecký kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

- Akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014
- Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008-2018
- Strategie prevence kriminality na území Ústeckého kraje na období 2013-2016

1.3 Jak postupovat, na co si dát pozor

Dítě jako oběť domácího násilí považuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, za ohrožené a je mu třeba poskytovat sociálně právní ochranu. **Přitom** děti mohou být přímou i nepřímou obětí domácího násilí.

Pojem násilí není v našem právním systému definován. Určitá míra násilí (omezování a donucování fyzickými a psychologickými prostředky) je samozřejmou součástí života i ve zdravé rodině, a to i při výchově dítěte. Existují ovšem různé rodinné normy. Například způsob, kterým jeden rodič dítě omezuje, může často druhému rodiči připadat tvrdý, nepřiměřený. Také je důležité zkonstatovat, že každý jedinec má různou citlivost na násilné chování. Jemné a vnímavé dítě bude prožívat zvýšený hlas rodiče jako újmu, zatímco jeho „otřelejší“ sourozenec si nebude brát rozzlobení rodiče nijak k srdci.

Pracovní vymezení násilí vychází především ze sdíleného názoru na přiměřenost, resp. nepřiměřenost chování.

Dítě, žák či student může být jak přímou tak i nepřímou obětí domácího násilí. Není však velký rozdíl v tom, zda je násilí v rodině přítomno dítě jako svědek, nebo zda je objektem týrání samo dítě. V obou případech je třeba považovat dítě za týrané.

V rámci dotazníkového šetření zkušeností učitelů s domácím násilím v rodinách žáků občanského sdružení ROSA¹ vyšlo najevo, že 65,2 % učitelů situaci spojenou s domácím násilím vůbec neřešilo, protože neměli o domácím násilí žádné znalosti, či jen nepatrné, neměli zkušenosti a nevěděli, jak danou situaci řešit.

Dítě, žák, student jako přímá oběť domácího násilí

Být **přímou obětí** znamená, že **je proti konkrétní osobě směřováno násilí**. Dané dítě se tak stává **dítětem ohroženým syndromem CAN (syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte)**. Pedagog se tak může setkat např. s podlitinami na těle žáka, či s vyprávěním o tom, jak násilí v rodině probíhá. A jak v takové situaci postupovat? Teoreticky je postup jasný – **upozornit orgán sociálně právní ochrany dětí, policii, event. státní zastupitelství**. Jsou to kroky, které vyžadují odvalu, protože asi nenajdou pochopení u rodičů, z nichž jeden může být agresorem a jen málokdy si tuto skutečnost připustí. Učitel musí počítat i s tím, že se sám může stát obětí jeho agrese.

Dítě, žák, student jako nepřímá oběť domácího násilí

Dítě je **nepřímou obětí** domácího násilí, jestliže **je přítomno domácímu násilí**, k němuž dochází mezi rodiči, mezi jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte nebo mezi dalšími osobami v domácnosti obývané dítětem. Dítě je třeba považovat za nepřímou oběť domácího násilí i v případě, že není osobně přítomno jednotlivým útokům pachatele domácího násilí vůči přímé oběti domácího násilí.

1 BARÁKOVÁ, Zuzana. Domácí násilí (výsledky průzkumu), 2012. Dostupné z – <http://domaci-nasili-19084.vyplnto.cz>.

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

Bylo prokázáno, že **děti vystavené pasivně domácímu násilí mají stejně závažné emoční příznaky**, např. deprese, úzkosti apod., **jako děti týrané a zneužívané**. Při domácím násilí dítě ztrácí základní jistotu a nemá kam ustoupit do bezpečí.

Je důležité, aby učitelé věděli, jak násilí v rodině žáka identifikovat a jak dítěti i dospělé oběti v rodině pomoci, protože neodborný zásah do rodiny může poškodit oběť násilí, která může být odtajněním násilí ohrožena na životě, nebo ze strachu nebude chtít situaci řešit.

1.3.1 Jak poznat týrané dítě, jak s ním komunikovat a jak postupovat

Níže uvádíme několik bodů, jak je možno rozpoznat týrané dítě. Ovšem tato problematika je tak rozsáhlá, že toto je pouze nejběžnější možný výčet. Každé dítě může reagovat jiným způsobem. Vzhledem k tomu, že se jedná o typické projevy, je však možno, že u konkrétního žáka právě některý z nich objeví.

Typické projevy týrání dítěte, žáka:

- týrané dítě je většinou stísněné, nemá zájem o dění kolem sebe
- v kontaktu s dospělými má zvýšenou opatrnost
- projevuje úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních osob nebo v situaci, kdy je s dospělým samo
- vyhýbá se školním a mimoškolním aktivitám a dává rádo najevo lhostejné postoje, výroky typu „mně je to jedno“; nebo naopak projevuje agresi na sebemenší podněty, napadá a šikanuje vrstevníky
- ve škole se týrané dítě těžko soustředí, začne mít problémy s prospěchem, utíká za školu nebo se bojí odejít ze školy domů
- voláním o pomoc bývá také odmítání jídla, sebepoškozování a v neposlední řadě i samotné útěky z domova

Případ zneužívání nebo týrání dítěte většinou pedagog **zjistí jedním ze čtyř způsobů**:

- přímé přiznání dítěte, které je zneužíváno nebo týráno
- oznámení třetí osobou
- změnou a znaky v chování dítěte
- zpozorováním zranění u dítěte

Na škole, resp. konkrétním pedagogovi, leží břímě rozhodnutí, zda se jedná o jednorázové ublížení (např. v afektu), či domácí násilí. Škola má v tomto případě ohlašovací povinnosti vůči zainteresovaným subjektům. Je lepší, pokud škola v této věci iniciativu vyvine, a ta je zdokumentována, než aby v takové věci nekonala.

POZOR

Je důležité naplánovat, kdy a kde si učitel s dítětem popovídá. Předem je třeba si rozmyslet, které otázky bude učitel klást. Rozmyslete si také, co uděláte po pohovoru s dítětem, takže to můžete dítěti také při setkání již sdělit.

Dále je důležité:

- **naslouchajte** – dítě potřebuje, abyste mu pozorně naslouchali. Všechno, co řekne, berte vážně. Reagujte klidně, protože jestliže dáte najevo silné emoce, můžete dítě vystrašit a vyvolat v něm pocit viny.

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

- **ujišťujte dítě o jeho nevině** – že je nikdo nebude obviňovat, že to, co se stalo, je jeho vina.
- **klad'te dítěti minimum otázek a nikdy dítě při odpovědích neinspi-rujte** – zavádějící otázky mohou vést k tomu, že bude pozdější svědectví u soudu zkreslené.
- **používejte při rozhovoru stejné výrazy, které běžně dítě používá (například části těla)** – jestliže dítě ucítí, že váháte použít určité výrazy, může také váhat, anebo odmítne hovořit úplně.
- **zaznamenejte, co dítě říká** – snažte se dítě přesvědčit, že je správné celou věc oznámit. Jakmile ukončíte rozhovor s dítětem, запиšte všechno, co jste slyšeli. Je důležité zaznamenat nejen to, co dítě říkalo, ale také, jak se při tom chovalo a jak se vyjadřovalo. Je vhodné mluvit s dítětem v přítomnosti jiného učitele, takže záznam z rozhovoru bude autentický a objektivní. Následně je třeba problém přesně zformulovat.
- **vysvětlete** dítěti, jaký bude další postup.
- **vyhledejte někoho, kdo vás podpoří** – mějte však na paměti, že o případu dítěte není možné otevřeně mluvit před kýmkoli. Pro vyprávění o svých potížích v přítomnosti někoho dospělého potřebuje dítě odvalu a podporu. Jakmile si dítě zvolí osobu, které bude důvěřovat, taková osoba se stává tou nejvhodnější, která může dítě během šetření podporovat. Tím myslíme doprovod dítěte k sociálnímu pracovníku a společnou návštěvu lékaře, pomoc při umístění dítěte u náhradních rodičů apod.

NÁVODNÝ POSTUP

Pokud máte podezření, že je dítě týráno, je potřeba se obrátit na místní oddělení Policie ČR a příslušný OSPOD.

Kromě toho můžete o pomoc a radu kontaktovat Linku bezpečí, Nadaci Naše dítě, Acorus, Bílý kruh bezpečí, Dětské krizové centrum, DONA – Linku pro oběti domácího násilí, Fond ohrožených dětí.

1. nahlášení domácího násilí samotným žákem, kamarádem, odhalení znaků násilí (fyzické známky, změny chování atd.) samotným pedagogem.
2. rozhovor s dítětem, žákem – zjištění, zda se jedná pouze o jednorázový útok či domácí násilí jako takové, jak často, co se děje, zda dítěti hrozí bezprostřední nebezpečí či opakované násilí, je-li přímou či nepřímou obětí atd. Rozhodně není dobré pokládat otázky, které obsahují domněnky (Tu modřinu máš od toho, jak tě maminka uhodila?), ptát se opakovaně na to samé a ptát se, proč se to stalo.

POZOR

Pokud se učitelé nedaří navázat se žákem komunikaci, je dobré se obrátit na pedagogicko-psychologickou poradnu, doporučit žákovi anonymní rozhovor na Lince bezpečí či Lince důvěry či se zkusit obrátit na kamarády, spolužáky, sourozence.

3. neprodlené oznámení řediteli školy, příp. také školnímu metodikovi prevence, výchovnému poradci, školnímu psychologovi a třídnímu učiteli.
4. kontaktování dalších rodinných příslušníků k podrobnějšímu zjištění aktuálního stavu a k předání kontaktů na příslušné zainteresované organizace.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

Nejprve je možno rodiče pouze nechat okomentovat zjištěné problémy se žákem (může se stát, že skutečnou příčinou jeho problémů může být i něco jiného než domácí násilí). Samotný zájem školy o žáka může být pro agresora také dostatečnou výstrahou vůči jeho chování. Kromě toho může učitel z rozhovoru vypožarovat, zda v rodině k domácímu násilí skutečně dochází. Pokud učitel od rodičů nic nezjistí a dítě se chová i nadále nezvykle, je to další důvod k zapojení odborníků.

POZOR

Lékař i pedagogicko-psychologická poradna si mohou vyžádat na vyšetření účast rodičů, proto je vhodné při podezření na domácí násilí tato pravidla porušit a domluvit si postup odlišný.

5. v případě tělesných projevů – podlitiny, tržné rány apod. – je třeba toto zdokumentovat – fotografie, lékařská zpráva – fotodokumentaci může pořizovat lékař, či OSPOD – § 52 odst. 2 z. č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění; je důležité s nimi v této věci spolupracovat.

V případě střední až těžké podoby tělesného zranění plní ohlašovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení lékař. Škola zajistí doprovod žáka do zdravotnického zařízení.

U lehčích až středně těžkých fyzických poranění plní učitel ohlašovací povinnost vůči OSPOD a lékaři.

6. jde-li o důvodné podezření, že jde o domácí násilí a že je dítě bezprostředně ohroženo, má škola povinnost oznámit toto příslušnému OSPOD bezodkladně, tzn. ihned, pracoviště OSPOD mají k dispozici nepřetržitou pohotovost pro tyto případy, telefonní číslo regionálního pracoviště OSPOD musí být ve škole k dispozici – souvisí s § 7 z. č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění.

Ten může dále nařídit vyšetření psychologem. Psycholog však nesmí dát zprávu o vyšetření pedagogovi bez vědomí rodičů.

POZOR

Zatímco tedy u trestního zákona je potřeba vycházet z hodnověrného, tedy doloženého předpokladu, v případě zákona o sociálně právní ochraně dětí stačí mít jen podezření.

POZOR

Škola jakožto právnická osoba má ohlašovací povinnost v oblasti podezření na domácí násilí, fyzická osoba nikoliv. Ta je pouze oprávněna oznámit orgánům činným v trestním řízení skutečnosti, pro něž se domnívá, že byl spáchán trestný čin. Tyto orgány jsou povinny takový podnět prošetřit a vyrozumět ji na vyžádání do 1 měsíce od oznámení o výsledku šetření a uložených opatřeních.

Pedagog se nemusí bát podezření na domácí násilí oznámit OSPOD jako fyzická osoba. Informace o hlášení jsou uloženy ve spisové dokumentaci k případu ve složce, která je neveřejná (tyto písemnosti se nevydávají žádnému orgánu, fyzické nebo právnické osobě. Lze předložit jen soudu a státnímu zastupitelství v případě, že se údaje v nich obsažené týkají trestního stíhání). Proto není možno, aby agresor zjistil, že podnět k zahájení jednání byl dán konkrétním pedagogem.

POZOR

Pokud v rámci řešení podezření na domácí násilí přijde do školy sociální pracovník orgánu sociálně právní ochrany dětí (ne jiný!), aby udělal rozhovor s dítětem, žákem, může s ním o tomto problému hovořit bez vědomí rodičů, zákonných zástupců, bez jejich přítomnosti i bez přítomnosti pedagogů.

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

Toto pedagogové často nevědí, což vede k informování rodičů a možnému ohrožení dítěte, žáka.

Pokud však v rámci řešení podezření na domácí násilí přijde do školy tuto záležitost řešit **policista, musí být rodič, zákonný zástupce o této skutečnosti informován a pedagog musí být rozhovoru přítomen**. Většinou je policii přizván i pracovník OSPOD.

- 7.** dále je věc oznamována Policii ČR – podezření ze spáchání trestného činu – ta do protokolu zapisuje, zda je v domácnosti přítomný nezletilý a je tudíž zahrnutý do případu; pokud tomu tak je, vždy dochází ke kontaktování OSPOD.

Policii je věc oznamována ve vážnějších případech, především při zjištění poranění žáka, ke kterému nedošlo ve škole, nebo při odhalení typických projevů domácího násilí.

Trestní oznámení lze provést písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky. **Samotné telefonické oznámení**, pokud není potvrzeno jednou z uvedených forem, tedy **nestačí**. Takové oznámení nemusí být označeno přímo jako trestní oznámení či podobně, jelikož každé podání se posuzuje vždy dle obsahu. Pokud není uvedeno jinak, je třeba, aby bylo z podání patrné, kterému orgánu činnému v trestním řízení je určeno, kdo jej činí, čeho se týká a co sleduje, musí být také podepsáno a datováno. Podání je třeba předložit **s potřebným počtem stejnopisů a s přílohami** (každá z dotčených osob dostane 1 výtisk a také příslušný orgán činný v trestním řízení).

Pokud toto není splněno, vrátí orgán činný v trestním řízení podání podateli k doplnění s příslušným poučením, jak nedostatky odstranit. Současně stanoví lhůtu k jejich odstranění. Není-li podatel znám, nebo nejsou-li nedostatky ve stanovené lhůtě odstraněny, k podání se dále nepřihlíží; to neplatí pro trestní oznámení nebo pro jiný podnět, na jehož podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu.

- 8.** podnět je možno podat i přímo státním zastupitelství.

Škola může žádat, aby, jakožto oznamovatel, byla ve lhůtě 30 dnů od doručení informována o přijatých opatřeních.

- 9.** dále je postupováno v souladu s českým právním systémem – výslech navrhovatele, sdělení obvinění podezřelému a jeho výslech; soudní řízení, jmenování soudního znalce pověřeného prošetřením podezření, vynesení rozsudku.

POZOR

Každý ze zainteresovaných subjektů má při řešení domácího násilí své limity, jaké informace může a nemůže sdělit. Možnost, jak tato témata řešit, je uspořádání **případové konference**, kde se již může mluvit o konkrétnějších věcech. Její uspořádání může iniciovat i samotná škola, samotnou konferenci pak koordinuje a realizuje příslušný OSPOD. Tato forma ovšem není vhodná u těžších případů domácího násilí a po dobu, kdy probíhají úkony v trestním řízení!

Pro účast na případové konferenci je třeba přimět zákonné zástupce, příp. také samotné dítě, jinak tato akce není případovou konferencí v pravém slova smyslu a ztrácí svůj význam. Kromě nich se případové konference zúčastňuje také svolavatel, organizátor, facilitátor, klíčový sociální pracovník, členové rodiny (úzké i širší), pracovníci již zainteresovaných organizací nebo institucí a osoby prezentující služby, které mohou podpůrnou síť rozšířit. Konkrétně se může jednat o poskytovatele sociálních služeb ze státní sféry i neziskových organizací,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

psychologa, lékaře, zástupce zdravotnického zařízení, školy, zařízení sociálně právní ochrany, ústavní zařízení, soudce, zástupce policie, státního zastupitelství, Probační a mediační služby atd.

Podrobněji se touto otázkou zabývá publikace Ministerstva práce a sociálních věcí z roku 2011 *Manuál k případovým konferencím* (viz <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13087/manual.pdf>).

1.3.2 Právní prostředky ochrany před domácím násilím

Institut vykázání z bytu

Institut vykázání z bytu je v ČR od 1. 1. 2009 upraven v zákoně o Policii České republiky, konkrétně v § 44 až 47 „Oprávnění vykazat z bytu nebo domu i z jeho bezprostředního okolí“. Jedná se o vykázání osoby, která činí společné soužití s blízkou osobou nesnesitelným tím, že tuto osobu tělesně napadá, vyhrožuje jí tím nebo vykazuje chování zásadně poškozující psychické zdraví blízké osoby a **lze důvodně předpokládat, že se vykázaná osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti ohrožené osoby.**

Vykázání je pouze preventivním opatřením, které má chránit ohroženou osobu před dalším možným útokem agresora. Policie má pro posuzování a zjišťování rizikových faktorů manuál, kdy pomocí 15 otázek zjišťuje míru konfliktnosti a rizikové faktory aktuální situace domácího násilí. V případě, že nastane důvodný předpoklad k možné eskalaci násilí, je rozhodnuto o vykázání násilné osoby, která musí odevzdat klíče a **na 10 dní opustit společné bydlení** (policista určuje přesný územní rozsah, na nějž se vykázání vztahuje) pouze s věcmi pro osobní potřebu. Poté policie kontroluje dodržování tohoto rozhodnutí.

V případě, že **násilník** neuposlechne, může být **trestně stíhán pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí**. Tomuto nebezpečí je vystavena i **oběť domácího násilí**, pokud svým souhlasem umožní agresorovi návrat do společného obydlí před uplynutím desetidenní lhůty pro vykázání. **Stanovenou dobu tedy nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby.** Pokud je v průběhu této lhůty podán návrh k soudu na vydání předběžného opatření dle § 74 občanského soudního řádu, prodlužuje se tato doba vykázání až do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o návrhu na vydání předběžného opatření.

Vykázání oznamuje policista ústně vykázané osobě i ohrožené osobě, a to přímo v místě jejich společného obydlí, z něhož je pachatel domácího násilí vykazován. **O vykázání vyhotovuje policista potvrzení, které předá proti podpisu vykázané i ohrožené osobě.** Potvrzení o vykázání obsahuje:

- vymezení prostoru, na který se vykázání vztahuje,
- uvedení totožnosti vykázané osoby a osoby ohrožené domácím násilím,
- poučení o právech a povinnostech vykázané osoby a adresa útvaru policie, u kterého si může vyzvednout kopii úředního záznamu o vykázání.

Odmítne-li ohrožená nebo vykázaná osoba potvrzení o vykázání převzít nebo odmítne-li písemně potvrdit jeho převzetí, policista tuto skutečnost uvede v úředním záznamu.

Policista je oprávněn **vykazat pachatele** domácího násilí ze společného obydlí i **v jeho nepřítomnosti**. Není-li vykázaná osoba vykázání přítomna, poučení o jejích právech a povinnostech v souvislosti s vykázáním jí policista poskytne při prvním kontaktu. Je-li to možné, policista této osobě předá potvrzení o vykázání, v opačném případě ji poučí o možnosti převzít potvrzení o vykázání a kopii

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Ústecký kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie; součástí poučení je i údaj o adrese tohoto útvaru.

Při provádění úkonů souvisejících s vykázáním policista zajistí přítomnost nezúčastněné osoby; to však neplatí, hrozí-li nebezpečí z prodlení. V případech, ve kterých ve společném obydlí, v němž se vykázání provádí, žije nezletilé dítě, kterému při provádění vykázání není zajištěno bezpečí, mohou být k provedení vykázání policistou přibráni také pracovníci místně příslušného orgánu sociálně právní ochrany dětí.

V případech domácího násilí má policista ze zákona **právo vstupu do společného obydlí**, neboť v souladu s § 40 zákona o Policii České republiky je policista oprávněn vstoupit i bez souhlasu uživatele do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek a provést tam potřebné úkony nebo jiná opatření za předpokladu, jestliže věc nesnese odkladu a vstup tam je nezbytný pro ochranu života nebo zdraví osob anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti. Policista je za účelem vstupu do obydlí oprávněn obydlí otevřít nebo si do něj jiným způsobem zjednat přístup, a to v případě nutnosti i za použití síly.

Po vstupu policisty do obydlí si vyžádá policista vysvětlení od pachatele, ohrožené osoby a svědků incidentu s tím, že tyto osoby podají vysvětlení pokud možno odděleně. Při komunikaci s pachatelem a ohroženou osobou použije policista **otázky podle dotazníku SARA DN**, který je povinen mít u sebe. S pomocí této metody vyhodnotí následně policista riziko pokračování útoků ze strany pachatele domácího násilí.

Nesouhlasí-li vykázaná osoba s vykázáním, může proti němu na místě podat **námítky**, které policista uvede v potvrzení o vykázání. Policista námítky **předá bez zbytečného odkladu krajskému ředitelství Policie ČR** příslušnému podle místa vykázání. Vykázaná osoba může **podat námítky k příslušnému krajskému ředitelství Policie ČR také písemně do 3 dnů ode dne převzetí** potvrzení o vykázání. Shledá-li příslušné krajské ředitelství, že podmínky pro vykázání nebyly splněny, vykázání ukončí a o této skutečnosti vyrozumí ohroženou a vykázanou osobu bez zbytečného odkladu.

Tyto námítky ovšem nemají účinek na vykázání samotné, to platí ihned pro vyhlášení policíí.

POZOR

Ve věci provedení vykázání se nevede správní řízení a nevydávají se o něm správní rozhodnutí.

Pachatel domácího násilí, proti kterému vykázání směřuje, **je** na základě vykázání **povinen**:

- opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání,
- zdržet se vstupu do policistou vymezeného prostoru,
- zdržet se styku nebo navazování kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím, na jejíž ochranu bylo vykázání provedeno,
- vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které drží.

Vykázaná osoba má právo:

- vzít si ze společného obydlí věci sloužící její osobní potřebě, osobní cenosti a osobní doklady před splněním povinnosti opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

- vzít si v průběhu vykazání ze společného obydlí věci podle písmene a) a věci nezbytné pro její podnikání nebo pro výkon povolání; toto právo lze uplatnit pouze jedenkrát a pouze v přítomnosti policisty s tím, že policista o výkonu tohoto práva ohroženou osobu předem informuje,
- ověřovat provedení vykazání zejména na čísle tísňového volání 158,
- vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykazání u příslušného útvaru policie.

Policista poskytne osobě vykazané ze společného obydlí informace o možnostech jejího ubytování po dobu vykazání, o jejích právech a povinnostech a o dalším postupu v dané věci. Policista je povinen **poskytnout ohrožené osobě, která zůstává ve společném obydlí, poučení o:**

- možnosti podat návrh na vydání předběžného opatření soudu podle § 74 občanského soudního řádu,
- možnosti využít psychologických, sociálních a jiných služeb v oblasti pomoci obětem domácího násilí, včetně pomoci intervenčních center,
- následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, k nimž policista při vykazání přihlíží.

O provedených úkonech a opatřeních spojených s vykazáním pachatele domácího násilí ze společného obydlí sepíše policista úřední záznam. **Do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí je policista povinen zaslat kopii úředního záznamu o vykazání:**

- příslušnému intervenčnímu centru (více viz Spolupráce zainteresovaných subjektů a systém včasné intervence),
- soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření
- podle § 74 občanského soudního řádu,
- místně příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí, pokud ve společném obydlí žije nezletilá osoba; místně příslušným orgánem sociálně právní ochrany dětí je obecní úřad obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu dítěte.

Policista je povinen ve lhůtě do 3 dnů od vydání rozhodnutí o vykazání provést kontrolu, zda vykazaná osoba dodržuje povinnosti vyplývající z vykazání. Jestliže by vykazaná osoba podmínky vykazání v jakémkoliv ohledu porušila, vystavila by se postihu za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykazání podle § 337 odst. 2 trestního zákoníku, za který jí může být uložen trest odnětí svobody až na tři léta.

POZOR

Pokud bude dítě uvedeno jako ohrožená osoba v potvrzení o vykazání, bude na základě této skutečnosti platit pro vykazанého pachatele zákaz styku nebo navazování kontaktu s dítětem, a to i když bude vykazanou osobou rodič dítěte.

V případě, že nezletilé dítě není v potvrzení o vykazání označeno jako ohrožená osoba a toto dítě po provedení vykazání zůstává společně s ohroženou osobou (zpravidla jedním z rodičů) ve společném obydlí, platí pro vykazанého pachatele domácího násilí zákaz styku a navazování kontaktů s ohroženou osobou, v jejíž péči se dítě po vykazání nachází. Je-li vykazанým pachatelem domácího násilí rodič dítěte, nesmí vykazанý rodič kontaktovat ohroženou osobu ani za účelem žádosti o poskytnutí informací o jejich společném dítěti ani za účelem

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Ústecký kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

zprostředkování styku s dítětem. Vykázaný rodič se však může s žádostí o zprostředkování informací o dítěti nebo s žádostí o zprostředkování jiného kontaktu s dítětem obrátit na místně příslušný orgán sociálně právní ochrany dětí v souladu s § 9 zákona o SPOD, podle kterého je rodič oprávněn požádat orgán sociálně právní ochrany dětí o pomoc při výkonu svých práv a povinností.

Specificky je třeba řešit situaci nezletilého dítěte, které je policistou **vykázáno ze společného obydlí jako osoba, jež se dopouští domácího násilí** na ostatních osobách obývajících společné obydlí s vykázaným dítětem (např. rodiče, manžel nebo druh rodiče, prarodiče, pěstouni apod.). Zákon o Policii České republiky nevyklučuje, aby byl institut vykázání použit i vůči nezletilému dítěti jako pachateli domácího násilí. V případě vykázání nezletilého dítěte ze společného obydlí se nelze spokojit s tím, že policista poskytne vykázanému dítěti informace o možnostech ubytování jako u dospělých vykázaných pachatelů domácího násilí. V takových případech je nezbytné, aby v návaznosti na provedené vykázání **bylo vždy zajištěno umístění vykázaného dítěte v jiném vhodném prostředí,** ať u vhodné dospělé fyzické osoby (u druhého z rodičů, který nežije s dítětem ve společné domácnosti, u jiné osoby blízké dítěti), nebo v zařízení pro péči o děti (zpravidla diagnostický ústav, středisko výchovné péče).

Policista musí za účelem zajištění dalšího umístění nezletilého dítěte **bezodkladně kontaktovat pracovníky OSPOD.** Podle konkrétní situace zprostředkuje tento orgán svěření vykázaného dítěte do péče vhodné fyzické osoby, nebo zařízení, a to buď dobrovolnou cestou, nebo na základě předběžného opatření soudu. Do doby než bude provedeno umístění vykázaného dítěte do náhradní péče zařízení, nebo fyzické osoby, by mělo být dítě zajištěno zasahujícím orgánem Policie ČR podle § 26 zákona o Policii České republiky.

Předběžné opatření soudu

V rámci občanského soudního řízení je k ochraně obětí domácího násilí upraveno speciální předběžné opatření soudu v § 74 a dalších souvisejících ustanoveních občanského soudního řádu.

Je-li jednáním účastníka řízení, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, předseda senátu předběžným opatřením uloží účastníku, proti kterému návrh směřuje, zejména aby:

- opustil dům, byt, místnost nebo jiný prostor společně obývaný s navrhovatelem, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval
- nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,
- se zdržel setkávání s navrhovatelem,
- se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.

Soud může stanovit výjimky vyplývající z plnění povinností uložených předběžným opatřením účastníku, proti kterému návrh směřuje, a to **s přihlédnutím k jeho oprávněným zájmům.**

Předběžné opatření soudu může navazovat na vykázání pachatele domácího násilí ze společného obydlí, které bylo provedeno policistou, nebo může být soudem nařízeno nezávisle na předchozím postupu Policie ČR, tj. i v případě, že před podáním návrhu na vydání předběžného opatření neprovedl policista vykázání pachatele domácího násilí ze společného obydlí.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

Předběžné opatření soudu trvá **1 měsíc** od jeho **vykonatelnosti**, tj. od jeho vydání. Pokud rozhodnutí soudu o předběžném opatření předcházelo vykazání provedené podle zákona o Policii České republiky, počíná běžet doba trvání předběžného opatření soudu **dnem následujícím po dni, v němž uplynula doba trvání vykazání** provedeného policistou podle zákona o Policii České republiky, tj. po uplynutí 10 dnů od provedení vykazání. V případě, že je před uplynutím doby jednoho měsíce od vykonatelnosti předběžného opatření podán soudu návrh na prodloužení předběžného opatření, neskončí lhůta trvání předběžného opatření soudu dříve, než soud o návrhu na prodloužení předběžného opatření rozhodne.

Soud může rozhodnout o prodloužení doby trvání předběžného opatření i na dobu delší než 1 měsíc za podmínky, že:

- před uplynutím doby 1 měsíce od vykonatelnosti předběžného opatření bylo u soudu zahájeno řízení ve věci samé (např. řízení o rozvodu, řízení o úpravě výchovy a výživy dětí),
- navrhovatel (osoba ohrožená domácím násilím) podal soudu návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření.

Návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření soudu musí kromě obecných náležitostí podání **obsahovat rovněž vyličení rozhodných skutečností odůvodňujících prodloužení doby trvání předběžného opatření, údaj o majetkových či jiných poměrech, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí.** Soud při svém rozhodování o prodloužení doby trvání předběžného opatření vezme v úvahu zejména:

- trvání stavu ohrožení života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti navrhovatele,
- obsah a důvody podaného návrhu na zahájení řízení ve věci samé,
- majetkové či jiné poměry účastníků, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření,
- další rozhodné okolnosti.

Pokud navrhovatel neprokáže své majetkové či jiné poměry, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, může soud prodloužit dobu trvání předběžného opatření jen z důvodů zvláštního zřetele hodných. K prodloužení předběžného opatření soudu v situaci, kdy navrhovatel nemá žádná práva ke společnému obydlí, by tudíž mělo docházet pouze ve výjimečných odůvodněných případech (jde zejména o skutečnost, že ohroženou osobou nacházející se ve společném obydlí je i nezletilé dítě).

I v případě prodloužení doby trvání předběžného opatření soudu **zanikne předběžné opatření nejpozději uplynutím 1 roku od okamžiku jeho nařízení.**

Účastníky řízení o návrhu na vydání předběžného opatření soudu jsou navrhovatel (osoba ohrožená domácím násilím) a ten, vůči němuž návrh směřuje (pachatel domácího násilí).

POZOR

Soud nemůže nařídit předběžné opatření bez návrhu.

Jestliže je nezletilé dítě přímo ohroženo násilným chováním pachatele domácího násilí na svém životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, je i nezletilé dítě aktivně legitimováno k podání návrhu na vydání předběžného opatření. Vzhledem k nedostatku procesní způsobilosti však samo **nezletilé dítě není způsobilé k podání návrhu soudu**, proto musí být dítě při podání návrhu na vydání

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Ústecký kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

předběžného opatření soudu **zastoupeno svým zákonným zástupcem** (rodič, poručník) **nebo soudem ustanoveným opatrovníkem**. Opatrovníkem dítěte pro podání návrhu na nařízení předběžného opatření soudu a pro zastupování dítěte v řízení o tomto návrhu může být ustanovena vhodná fyzická osoba nebo místně příslušný OSPOD. V ostatních případech, ve kterých je nezletilé dítě nepřímou obětí domácího násilí, není účastníkem řízení o nařízení předběžného opatření, proto není třeba ustanovovat dítěti pro účely tohoto řízení opatrovníka.

K rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření soudu je příslušný okresní soud, v jehož obvodu se nachází společné obydlí navrhovatele a pachatele domácího násilí. Podání návrhu na nařízení předběžného opatření soudu je osvobozeno od povinnosti navrhovatele platit jistotu ve výši 10 000 Kč.

Soud je povinen rozhodnout o návrhu na vydání předběžného opatření bezodkladně, zpravidla však do 48 hodin od podání návrhu, není-li tu nebezpečí z prodlení, může předseda senátu o návrhu na předběžné opatření rozhodnout až do uplynutí 7 dnů poté, co byl podán. O návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodne předseda senátu bez slyšení účastníků řízení. Vyžadují-li to okolnosti případu nebo je-li tu nebezpečí z prodlení, předseda senátu usnesení o předběžném opatření, o němž rozhodl bezodkladně, ihned vyhlásí účastníku, kterému předběžným opatřením ukládá povinnost; ukazuje-li se to potřebné, přistoupí k vyhlášení usnesení na místě samém. Jinak doručí soud usnesení o nařízení předběžného opatření účastníkům řízení při provádění výkonu předběžného opatření. Účastníkům, kteří nebyli při provedení výkonu přítomni, se usnesení doručí dodatečně společně s vyrozuměním, že byl proveden jeho výkon.

Usnesení soudu, kterým bylo nařízeno předběžné opatření, je vykonatelné vyhlášením, a pokud nedošlo k jeho vyhlášení, jakmile bylo soudem vydáno. Podání případného **odvolání** proti předběžnému opatření soudu **nemá odkladný účinek na jeho vykonatelnost**. Odvolací soud (místně příslušný krajský soud) je povinen rozhodnout o tomto odvolání ve lhůtě do 15 dnů od předložení věci.

Nařídil-li soud předběžné opatření, zajistí také bezodkladný výkon tohoto rozhodnutí. K provedení výkonu předběžného opatření je příslušný okresní soud, který nařídil předběžné opatření. Výkon předběžného opatření soudu se provede tak, že soud v součinnosti s příslušnými státními orgány vykáže pachatele domácího násilí ze společného obydlí, odebere mu všechny klíče od společného obydlí, které povinný pachatel domácího násilí drží, příp. mu zakáže setkávat se s ohroženou osobou nebo ji jinak kontaktovat. Soud zároveň poskytne povinnému příležitost, aby si bezprostředně při výkonu rozhodnutí vyzvedl ze společného obydlí své osobní cennosti a osobní dokumenty, jakož i věci, které slouží jeho osobní potřebě; během trvání předběžného opatření pak povinnému umožní vyzvednout i věci nezbytné k výkonu jeho podnikatelské činnosti nebo výkonu povolání, případně věci nezbytné z jiného vážného důvodu.

Není-li pachatel domácího násilí při výkonu předběžného opatření soudu přítomen, poskytne mu soud na jeho žádost příležitost, aby si během doby jednoho měsíce od vykonatelnosti předběžného opatření soudu vyzvedl ze společného obydlí osobní cennosti, věci osobní potřeby nebo věci potřebné k výkonu jeho povolání nebo podnikatelské činnosti. O tomto právu soud povinného vyrozumí oznámením zanechaným na dveřích společného obydlí.

Poruší-li povinný pachatel domácího násilí po provedení výkonu předběžného opatření povinnost nevstupovat do společného obydlí a nezdržovat se v něm, soud kdykoliv a bezodkladně na návrh ohrožené osoby provede opětovný výkon rozhodnutí vykázaním povinného pachatele domácího násilí ze společného obydlí.

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

Poruší-li povinný pachatel domácího násilí povinnost nevstupovat do bezprostředního okolí společného obydlí a nezdržovat se v něm, povinnost zdržet se setkávání s ohroženou osobou nebo povinnost zdržet se nežádoucího sledování a obtěžování ohrožené osoby jakýmkoli způsobem, soud na návrh ohrožené osoby výkon rozhodnutí uložením pokuty pachateli domácího násilí.

Je třeba zdůraznit, že v případech domácího násilí, ve kterých figuruje nezletilé dítě jako přímá či nepřímá oběť domácího násilí, **nelze formou předběžného opatření soudu řešit otázky výchovy a výživy dítěte ani otázku styku násilného rodiče s dítětem**. Jestliže je v zájmu dítěte, aby soud zatímně upravil poměry nezletilého dítěte, je nutné tuto zatímní úpravu řešit vydáním předběžného opatření soudu, kterým může soud do doby konečného rozhodnutí soudu ve věci samé rozhodnout o svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů nebo jiné určené osoby nebo zařízení, o zatímní úpravě vyživovací povinnosti rodičů k dítěti a rovněž o úpravě nebo zákazu styku násilného rodiče s dítětem. **O předběžné úpravě výchovy a výživy dítěte a styku rodiče s dítětem přitom nemůže soud rozhodnout současně s uložením povinností pachateli domácího násilí na ochranu ohrožené osoby.** Tato skutečnost je dána **odlišným charakterem řízení o obou typech předběžného opatření soudu.**

1.3.3 Prevence domácího násilí

Prevence násilí je nejlepší ochranou před násilím. A zde je místo školy, která se může zaměřit na preventivní a vzdělávací programy, nezastupitelné. Školy mohou v rámci **primární prevence** domácí násilí zařadit do svých rámcových vzdělávacích programů tak, aby se změnil pohled na domácí násilí obecně, narušily se přetrvávající stereotypy vzorů chování pro muže a ženy, vytvořilo se prostředí netolerující násilí. Z hlediska prevence je důležité dozvědět se více o tom, jak rozpoznat první signály a zabránit tak rozvoji násilí ve vztazích.

Primární prevence

Primární prevence je zaměřena na **předcházení sociálně patologických jevů ve společnosti**. Cílem je v případě domácího násilí zamezit tomuto násilí dříve, než k němu dojde.

V oblasti lidských vztahů je třeba podporovat nenásilné způsoby řešení konfliktů. S prevencí by se mělo začít již v dětském věku, a to výchovou ke zdravému sebevědomí, toleranci ostatních, přímé, vstřícné a otevřené komunikaci, zodpovědnosti za své chování a samostatnosti. V každé situaci, která by mohla směřovat k použití násilí, je vždy možnost zvolit jiný, mírnější postup.

Jedním ze subjektů, které mohou nejrůznějšími způsoby přispívat k prevenci domácího násilí, je škola.

Role školního prostředí pro prevenci domácího násilí je nezastupitelná. Děti by měly být vzdělávány ke vzájemné toleranci, respektu a smírnému řešení konfliktů. Do vzdělávacího programu by toto téma mělo být vhodně zařazeno a dostatečně probráno, aby již u mladé generace došlo k naprostému odmítnutí tohoto jevu a k eliminaci mýtů. Stejně jako děti by se však měli vzdělávat i samotní učitelé, aby mohli podat dětem odpovídající a dostačující informace, případně také rozpoznat známky domácího násilí v rodinách svých žáků.

- V rámci prevence by se škola měla zejména zaměřit na rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace nenásilným a bezpečným způsobem.
- Děti by měly mít informace o bezpečí, kdo a jak jim může pomoci v případě ohrožení, jak a komu mohou telefonovat, pokud se cítí ohrožené.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Ústecký kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

Měly by vědět, jak mají volat v případě ohrožení na policii, jak jim může pomoci policie, sociální pracovníce, ale i například pracovníci Linky bezpečí. Měly by vědět, že mají právo na bezpečí – a to jak ve škole, na ulici i doma – měly by mít poznatky o vlastním těle, nebezpečných dotycích, o tom, že útok nemusí přijít od lidí, kteří mají vzhled zločince či člověka bez přístřeší, ale může přijít, a většinou přichází, od lidí navenek příjemných, milých. Velmi často to mohou být lidé velmi blízcí. Neměly by se bát o svých pocitech hovořit, neměly by s dospělými hrát „*hru na tajemství*“. Vhodné je hrát s dětmi hry na téma „*Co byste měli udělat, kdyby ...*“.

- Učitelé by měli být proškoleni v tom smyslu, aby dokázali dítě vyslechnout, poskytnout mu informace a odkázat jej na další péči. Měli by umět poskytnout informace i oběti násilí.
- **Role školního psychologa** – nezastupitelná, je více erudovaný, dítě ho vnímá jinak než učitele, jeho přítomnost ve škole by ulevila dítěti i učitelům. V Ústeckém kraji je školních psychologů bohužel nedostatek.

Sekundární prevence

Zaměřuje se na konkrétní rizikové jedince a specifické skupiny ve společnosti, které jsou ohroženy negativním jevem. Představuje včasnou detekci rizik a zabránění jejich působení, usiluje o odvrácení násilného jednání a aktivní podporu společensky akceptovatelného chování.

V tomto směru je třeba zdůraznit zejména úlohu lékařů, dále sociálních pracovníků, orgánů sociálně právní ochrany dětí, neziskových organizací a v neposlední řadě odpovědnost okolí, které by nemělo být lhostejné a mělo by se angažovat ve prospěch dítěte.

Terciární prevence

Nastupuje v okamžiku, kdy je problém již patrný. Jejím úkolem je minimalizovat nepříznivé následky domácího násilí a pomocí účinných opatření vyloučit nebo snížit riziko jeho opakování do budoucnosti. Zahrnuje především poskytnutí rychlé, koordinované a účinné pomoci obětem domácího násilí, která může snížit dopad viktimizace a zabránit dalším následkům.

Pomoc je příslušnými institucemi organizována tak, aby zajistila základní potřeby, kterými jsou zdravotní péče, ubytování, poradenství, dále sociálně terapeutické činnosti, následnou odbornou péči, které umožní obětem domácího násilí návrat k normálnímu životu ve společnosti.

Oblast terciární prevence by měla zahrnovat služby a terapeutické programy také pro pachatele domácího násilí, jejichž cílem je předcházet recidivě a umožnit jeho úspěšnou resocializaci.

1.3.3 Důsledky domácího násilí u obětí či svědků

Dvě třetiny českých dětí znají z vlastní zkušenosti, jak vypadá násilné nebo agresivní chování rodičů (většinou se však jedná „pouze“ o křik a hádky). S fyzickým násilím se setkala 13 % dětí.

Děti jsou bezbranné vůči násilí rodičů, ale cítí se spoluzodpovědné či dokonce plně odpovědné za to, co se doma děje. Mohou se snažit ochraňovat slabšího rodiče a mohou být při tom samy napadeny a dokonce zraněny. Jako svědkové domácího násilí jsou vždy oběťmi psychického násilí, protože žijí v permanentním stresu, atmosféře ohrožení, nepředvídatelnosti dalšího vývoje situace, existenčním strachu o rodiče v pozici ohrožené osoby, zažívají bezmocnost, pocit osamělosti kvůli závazku (resp. příkazu) mlčet o tom, co se doma děje. Mají poruchy

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

chování, problémy ve škole, psychosomatické symptomy, psychické poruchy, poruchy spánku, sníženou sebeúctu. Trpí neklidem, pocity strachu, chovají se agresivně a mohou mít sklony k sebepoškozování a sebevražedné úvahy.

Příznaky, kterým by okolí dítěte (např. příbuzný, učitel) mělo věnovat pozornost

Jedná se o časté opakované projevy, kdy je dítě např. zaražené, smutné, úzkostné, nedává ve škole pozor, je nesoustředěné, nevyspalé, náhle se mu výrazně zhorší školní prospěch, zapomíná pomůcky i součásti oděvu, často ho bolí hlava, břicho, je často nemocné, chodí „za školu“, má nadměrný počet neomluvených hodin, nedokáže vysvětlit svoje četná zranění, je agresivní, rozbíjí věci, poškozují pomůcky i předměty také spolužákům, mluví o sebevraždě nebo se o ni dokonce i pokusilo. Může se také projevoval zájem o alkohol a drogy, deprese, dítě má nízké sebevědomí, vyhýbá se diskusím o rodině a nenavazuje příliš kamarádských vztahů s vrstevníky.

POZOR

Důvodem uvedených příznaků však může být také šikana. Proto je třeba ke každému případu přistupovat citlivě a individuálně.

1.3.4 Spolupráce zainteresovaných subjektů a systém včasné intervence

Domácí násilí je velmi komplexní jev, který vyžaduje **interdisciplinární přístup**. Nekoordinované a izolované intervence nejsou v případech domácího násilí účinné. K institucím a organizacím, které se touto problematikou zabývají, patří policie, zdravotníci, sociální pracovníci, specializované poradny pro oběti domácího násilí, krizové linky, azylové domy, soudy atd.

Potřeba interdisciplinárního přístupu vyplývá ze **specifik domácího násilí**, kterými jsou mimo jiné:

- blízký vztah mezi obětí a pachatelem – rodinní příslušníci
- závislost oběti na pachateli, která podporuje vznik specifické vazby – viz Stockholmský syndrom, tzn. specifická pozitivní emoční i afektivní vazba a závislost oběti na pachateli
- dynamika násilného vztahu – cyklus násilí
- dlouhodobost a opakování násilí
- izolace oběti – znesnadnění vyhledání pomoci
- pokračování násilí i po ukončení vztahu
- neochota/strach obětí hlásit případy domácího násilí
- děti, svědci domácího násilí

Interdisciplinární spolupráce je zakotvena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, kde jsou v § 60 a popsána **intervenční centra**. Na základě vykazání ze společného obydlí podle zvláštního právního předpisu (§ 44-47 zákona o Policii České republiky) je **osobě ohrožené** násilným chováním vykázané osoby **nabídnuť pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykazání intervenčnímu centru**. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společné obydlí nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení osoby násilným chováním dozví. Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové. Služby zahrnují sociálně terapeutické

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. **Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy.**

Součinnost mezi Policií České republiky a zainteresovanými organizacemi probíhá formou písemného či telefonického vyrozumění tak, aby mohly jednotlivé organizace přijmout další opatření na základě příslušných kompetencí.

Okresní či městský soud – bývá vyrozuměn z důvodu poskytnutí informací o okolnostech provedení vyšetření za účelem nashromáždění potřebných důkazů pro případné rozhodnutí při podání návrhu ohrožené osoby na předběžné opatření podle § 74 občanského soudního řádu.

Orgán sociálně právní ochrany dětí – je kontaktován pouze v těch případech, kde jsou ve společné domácnosti přítomni děti. Tento orgán následně přijímá další opatření, která jsou potřebná k zajištění ochrany dítěte. Dítě má právo požádat orgány sociálně právní ochrany o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv, a to i bez vědomí svých rodičů (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). **OSPOD má právo začít případ vyšetřovat bez vědomí rodičů.**

Ministerstvo spravedlnosti vede **registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů.**

1.4 Praktické poznámky

1.4.1 Otázky a odpovědi

1. Je postup učitele rozdílný, pokud se o domácím násilí dozví různou formou?

Dítě se svěří osobně

1. uvědomit si, že jde o velmi citlivou záležitost
2. seznámit s tím co nejužší okruh dalších osob
3. pokud se zneužívání dopouští rodič, není žádoucí informovat ho o tom, že se vám dítě svěřilo
4. komunikovat s dítětem – podrobnější vyšetřování nechat na psychologovi a policii
5. vhodně dítěti sdělit, že skutečnost musíte ohlásit na policii
6. ohlásit na policii
7. ocenit dítě, že za vámi přišlo a ujistit ho, že pro ně uděláte všechno, co je ve vašich silách
8. jestliže dítě nechce, abyste věc ohlásili, situaci konzultujte s odborníkem, ale od oznámení události vás to nesmí odradit

Dozví se – oznámím řediteli – kontaktuji policii a OSPOD.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

Zjistím to z nějaké školní ankety nebo dotazníku

Dítě se vyjadřuje někdy v náznacích a nejasně, proto je velmi důležité porozumět tomu, co vám vlastně říká. V každém případě s ním navažte o přestávce nebo po vyučování rozhovor, ale tak, abyste nebudili nežádoucí pozornost. Jestliže vám dítě potvrdí vaši domněnku, postupuje jako výše. Nevyslychejte ho a nepodsouvejte mu své názory, nechejte ho volně vyprávět.

Dozvim se to od spolužáků nebo z jiných zdrojů

Nejprve přemýšlejte, jestli tomu nasvědčuje i vaše pozorování. Pokuste se s dítětem navázat rozhovor, ale do ničeho ho nenuťte. Prostředníkovi řekněte, že je důležité, aby za vámi přišlo zneužívané dítě samo. Nevyšetřujte a nijak nepátrejte. Jestliže si nejste jistí, oznamte věc orgánu sociálně právní ochrany, který ji prošetří.

Dítě je obětí sexuálního napadení

Jestliže se dítě stalo obětí napadení cestou do školy a útočníkem je neznámá osoba, potom urychleně vše oznamte policii, rodičům a orgánu sociálně právní ochrany dítěte. Chovejte se pevně a jednoznačně a dítě neopouštějte až do příchodu rodičů.

2. Jakým způsobem můžeme zařadit informace o domácím násilí pro žáky v základní škole?

V roce 2007 byl zpracován **projekt pro výuku problematiky domácího násilí pro učitele základních škol**.² Počítá se třemi vyučovacími hodinami, a to v následujících krocích:

1. hodina – řešení problematiky rodiny – jaké podmínky zajišťují dobré vztahy mezi členy rodiny, jaké chování tyto vztahy narušuje, jak je možno jim předcházet apod.,
2. hodina – otázky zvyšování právní gramotnosti,
3. hodina – seznámení žáků s pojmem domácího násilí – žáci jsou rozděleni do malých skupin, v nichž vytváří tzv. mentální mapy (zaznamenání všeho, co je napadne v souvislosti s domácím násilím). Zástupce každé skupiny následně prezentuje výsledky a učitel zaznamenává podstatné nápady a myšlenky. Cílem je formulovat definici domácího násilí. Kromě toho učitel žáky seznámí s druhy domácího násilí, odlišnostmi násilí a domácího násilí.

1.4.2 Příklady z praxe, dobré a špatné zkušenosti

- Občanské sdružení Spirála Ústí nad Labem (<http://spirala-ul.cz/>) – finanční a odborné zajištění projektů zaměřených na pomoc lidem v krizi, osobám ohroženým domácím násilím, prevenci psychopatologických jevů mezi dětmi a mládeží.
- Intervenční centra – poskytují právní a sociálně právní poradenství, emoční a psychologickou podporu, krátkodobou terapii pro osobu ohroženou domácím násilím a její děti, mohou poskytovat vzdělávací služby školám či je možno přes ně zajistit pracovní týmy a přednášky.
- Rodiče dívky se rozvedli, ta zůstala ve společné domácnosti s matkou. Časem začala nosit ze školy špatné známky, protože se odmítala učit. Nový přítel její matky řešil tuto neochotu k učení bitím. Dívka nechtěla chodit domů, netěšila se tam a chtěla být u otce. Jednoho dne přišla

2 NĚMCOVÁ, Jitka. Domácí násilí v ČR a výuka tohoto tématu na druhém stupni základních škol. Brno: MU, 2007.

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

dívka do školy s podlitinou na oku. Škola dle jejího předchozího chování usoudila na možnost domácího násilí a případ nahlásila na příslušný OS-POD. Ten reagoval velmi rychle, oslovil dívčina otce, který o dceru se svou přítelkyní projevil zájem. Matka však zareagovala tím, že podala trestní oznámení na pracovníci OSPOD, která případ řešila. Té byl z tohoto důvodu případ odebrán. Následovalo soudní jednání, kterého se zúčastnil jako svědek také ředitel dotčené školy. Rozsudek však zněl, že dívka zůstane u matky, její partner ani nemusel projít psychologickým vyšetřením. Došlo zde totiž k pochybení, kdy chyběl zdravotní záznam o domácím násilí, nikdo s dívkou nenavštívil lékaře, proto chyběly důkazy, které by dívku z problémového prostředí vyňaly.

- Žák přišel do školy s otiskem ruky na tváři. Pedagog toto fotograficky zdokumentoval a na základě podezření na domácí násilí využil systém včasné intervence, který na Mostecku funguje, tzn. přímo z počítače školy je na příslušný OSPOD zaslána zpráva. Systém včasné intervence však bohužel není aplikován v rámci celé ČR. OSPOD následně kontaktoval rodinu, ovšem škola již nebyla informována o dalším postupu. OSPOD totiž informaci o dalším postupu případu zveřejňuje pouze na vyžádání a jedná se spíše o obecnější informace. Rodiče věc řešili přestupem žáka na jinou školu, aby je stávající nemohla dále sledovat. Paní ředitelka však z vlastní iniciativy informaci o podezření na domácí násilí do nové školy předala.
- Špatnou zkušenost s postupem zainteresovaných orgánů měla jedna ze škol, kam docházely dvě děti, u nichž bylo podezření na domácí násilí. OSPOD rodinu sledoval delší dobu, matka děti zanedbávala a následně také byla. Tato situace vygradovala rozhodnutím o umístění do Klokánku. Situace však byla řešena velmi nešťastně. Sociální pracovníce přijely spolu s policií pro děti přímo do školy a vyzvedly je během vyučování. Kromě samotných dětí byl tento zážitek traumatizující pro celou třídu i pro samotné pedagogy. Ti měli pocit viny, nevěděli, jak ostatním ve třídě vysvětlit, co se vlastně stalo.

POZOR

Takový způsob je zcela nevyhovující a traumatizující pro všechny. Chyběla zde správná koordinace postupu a lze dokonce říci, že soud v této věci selhal.

Na tomto místě je třeba podotknout, že **OSPOD a jeho pracovníci jsou v případech odebrání dětí z rodiny pouze asistujícím orgánem, takový úkon může provádět pouze soudní vykonavatel**. Ten však nesmí při tomto úkonu na děti použít násilí. Se soudním vykonavatelem může dorazit také justiční stráž, a to v případech, kdy hrozí, že by byl soudní vykonavatel ohrožen. Ani justiční stráž však nesmí použít násilí vůči dítěti.

Škola může v podobném případě soudního vykonavatele či sociální pracovníci upozornit na možná traumata z takového postupu vznikající a navrhnout jinou formu, citlivější pro všechny zúčastněné. Může se jednat o odvedení dětí až po skončení hodiny, sociální pracovník může pro dítě přijít sám, či poslat ředitele školy pro žáka „v jiné záležitosti“.

- V rámci prevence je vhodné vytvářet pro děti a žáky modelové situace, např. v občanské a rodinné výchově. V nich pak promítat, jak odolávat nástrahám, jak reagovat, na koho se obrátit o pomoc. Potenciál je spatřován také v hraní rolí – žák zjistí, jak těžké je hrát agresora a oběť.
- V jedné ze škol funguje bezplatná právní poradna, kde je v pravidelných konzultačních hodinách přítomen advokát schopný pomoci se základními

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

úkony a problematikou a doporučit nejvhodnější postup, zainteresované organizace a subjekty apod.

- Vzhledem k tomu, jaká je gramotnost veřejnosti a učitelů v oblasti domácího násilí, mělo by být toto téma zařazeno také do přednášek na jednotlivých pedagogických fakultách.
- **Bezpečnostní plán školy**

Je důležité vědět, kdo z rodičů má dítě svěřené do péče a jak je upraven styk s druhým rodičem, kdo smí a kdo nesmí vyzvedávat dítě ze školy a školní družiny (je dobré mít kopii rozhodnutí od soudu, policie, OSPOD, či azylového domu). V případě, že se násilný rodič bude domáhat převzetí dítěte, je nutné mít ve složce žáka informace, že je styk zakázaný, dítě je svěřeno druhému rodiči atd. V takovém případě by škola neměla dítě rodiči vydat a měla by ihned informovat druhého rodiče, zjistit stanovisko dítěte a rodiči, který se styku domáhá, doporučit, aby se pro řešení této otázky obrátil na OSPOD.

Často se stává, že když žák nežije s oběma rodiči, tak druhý rodič vyžaduje informace o prospěchu a kázeňských problémech. Škola má zákonem určenou povinnost informovat o průběhu a výsledcích vzdělávání zákonného zástupce dětí (ust. § 21 školského zákona). Nemůže se však stavět do role řešitele neshod rodičů a nemusí poskytovat nadstandardní informace – může odkázat na konzultační hodiny a třídní schůzky jako jiného rodiče.

Pokud nejsou jasná rozhodnutí, doporučit matce návštěvu organizace pomáhající obětem domácího násilí a doporučit jí, aby si zajistila právní pomoc, informovat ji, že může podat k soudu návrh na nařízení předběžného opatření svěřením dítěte do péče, či úplného zákazu styku, či zákazu přiblížení.

K tomu, aby škola věděla, jak jednat, je důležité znát kontakty, kam zavolat v případě ohrožení násilným rodičem. Pro školu je důležité mít vypracovaný krizový scénář, který řeší možné situace ohrožení, jako co dělat v případě ohrožení – napadení učitele, žáka, např.:

- kdo bude volat policii
- kdo zajistí bezpečí žáka a ostatních dětí
- kde do příjezdu policie bude dítě, které chceme ochránit, apod.

Je velmi vhodné mít i bezpečnostní kameru při vstupu do školy. Škola by neměla být volně přístupná, ale uzamknutá.

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

1.5 Použité zdroje

- webové stránky zaměřené na domácí násilí – <http://www.domacinasili.estranky.cz>
- článek „Domácí násilí – jak ho poznat, kde hledat pomoc, jak mu předcházet“ – <http://www.azrodina.cz/4937-domaci-nasili-jak-ho-poznat-kde-hledat-pomoc-jak-mu-predchazet>
- článek – Specifika domácího násilí: <http://www.koordona.cz/domaci-nasili/co-je-domaci-nasili/2-specifika-domaciho-nasili.html>
- WEISS, Petr, aj. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2005, s. 54 – 55. ISBN 80-247-0929-5
- webové stránky vládní kampaně – STOP násilí na dětech – <http://stopnasilnadetech.cz/formy-nasili>
- HAUK, Jan. *Formy domácího násilí – dítě jako jejich oběť*. Brno, 2012, diplomová práce (Mgr.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií – <http://theses.cz/id/u7dni1/>
- webové stránky Koalice organizací proti domácímu násilí – <http://www.koordona.cz/>
- webové stránky občanského sdružení ROSA – <http://www.rosa-os.cz/>
- POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ, Jana, TOMKO, Anton. *Prevence sociálně patologických jevů. Manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, r. s., 2003, s. 45-57. ISBN 80-86568-04-0
- webové stránky občanského sdružení Bílého kruhu bezpečí – <http://www.bkb.cz/>
- webový portál Policie České republiky – <http://www.policie.cz/policie-cr.aspx>
- HERMAN, Vilém. *Prevence a represe v problematice domácího násilí – institut vykazání*. Zlín, 2009, bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií – <http://theses.cz/id/07m66w/>
- NYČ, Vítězslav. *Postup Policie České republiky v případech domácího násilí*. Brno, 2008, bakalářská práce (Bc.). Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta – http://is.muni.cz/th/190006/pedf_b/bakalarska_prace.pdf
- webový portál stop násilí.cz – <http://www.stopnasili.cz/>
- metodický portál – inspirace a zkušenosti učitelů – <http://rvp.cz/>
- otevřená encyklopedie – http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana
- publikace Prosazování genderové rovnosti: vybraná témata – <http://www.czlobby.cz/content/files/zlom%20cze.pdf>
- publikace Jak řešit... – www.zskurim.cz/images/documents/resit.doc
- webový portál Pedagogicko-psychologické poradny Frýdek-Místek – www.pppfm.cz/Priloha_5-Syndrom_CAN.doc
- webový portál Pedagogicko-psychologické poradny České Budějovice – <http://www.pppcb.cz/>

1. PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

- ACTA IURIDICA OLOMUCENSIS – Vědecký časopis právnícký – http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/Veda/AUPO/AUPO_luridica_Olomucensis_II.pdf
- JANŮ, Alena. Dítě jako oběť domácího násilí. Č. Bud., 2011, bakalářská práce (Bc.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Zdravotně sociální fakulta – <http://theses.cz/id/jorhg0/>
- KALVAS, Petr. Domácí násilí páchané na dětech. Č. Bud., 2013, bakalářská práce (Bc.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Pedagogická fakulta – <http://theses.cz/id/z7jcd3/>
- BARÁKOVÁ, Zuzana. Domácí násilí (výsledky průzkumu), 2012, dostupné z – <http://domaci-nasili-19084.vyplnto.cz>
- Studie – Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí: skolamv.cz/publikace/domaci_nasili2005.doc
- webový portál DONA linky – <http://www.donalinka.cz/>
- webový portál Národního informačního centra pro mládež – <http://www.nicm.cz/>
- webový portál Asociace pracovníků intervenčních center ČR, o. s. – <http://www.domaci-nasili.cz/>
- webový portál Ministerstva práce a sociálních věcí ČR – <http://www.mpsv.cz/cs/>
- webový portál Interdisciplinárního týmu města Brna pro oblast domácího násilí – <http://www.idtbrno.cz/o-nas>
- webový portál Občanská společnost – návod k použití – <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=rp135481-8-&p=1>
- webový portál Pedagogicko-psychologické poradny Bruntál – <http://www.pppbruntal.cz>
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Základní informace o domácím násilí pro pedagogy ve školách – http://www.pppuo.cz/soubory/Domaci_nasili_Cirtkova.pdf